

На основу члана 11. став 4. Закона о слободним зонама („Службени гласник РС”, број 62/06) и члана 43. став 3. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 - исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 - УС, 72/12, 7/14 - УС, 44/14 и 30/18 - др. закон), на предлог Министарства финансија,

Влада доноси

ЗАКЉУЧАК

1. Прихвата се Извештај о пословању слободних зона у Републици Србији за 2022. годину, који је саставни део овог закључка.

2. Овај закључак, ради реализације, доставити Министарству финансија и Министарству финансија - Управи за слободне зоне.

05 Број: 021-6162/2023
У Београду, 13. јула 2023. године

В Л А Д А

Тачност преписа оверава
ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАР

Новак Недић

ПРВИ ПОТПРЕДСЕДНИК ВЛАДЕ

Ивица Дачић, с.р.

ИЗВЕШТАЈ

о пословању слободних зона у Републици Србији за 2022. годину

Правни основ за подношење овог Извештаја садржан је у члану 11. став 4. Закона о слободним зонама („Службени гласник РС”, број 62/06), којим је прописано да министарство надлежно за послове финансија подноси Влади једном годишње извештај о пословању свих слободних зона у Републици Србији, са предлогом мера.

Сагласно члану 11. став 1. Закона о слободним зонама, привредна друштва за управљање слободним зонама дужна су да у року од 90 дана по истеку календарске године доставе Управи за слободне зоне годишње извештаје о пословању у слободној зони за претходну годину. Сва привредна друштва за управљање слободним зонама су у прописаном року доставила тражене извештаје.

У 2022. години, донет је Правилник о облику и садржини извештаја о пословању у слободној зони, број: 110-00-00001/2022-01, од 9. децембра 2022. године којим је дефинисан нови образац Извештаја о пословању у слободној зони. Нови образац је у односу на постојећи прецизнији, прегледнији, јаснији и са више упућујућих прилога у тексту, а све ради лакшег и тачнијег уноса података од стране привредних друштава за управљање слободним зонама. Такође, у нови образац Извештаја унете су ставке које се односе на пословање корисника слободних зона, са посебним освртом на промет који се врши унутар и између слободних зона које у претходно важећем обрасцу Извештаја нису биле наведене или су биле непотпуне, односно недовољно јасне. На основу искуства спровођења контроле Управе за слободне зоне из претходних година, део Извештаја који се односи на услужну делатност урађен је уз јасније исказивање пружених и примљених услуга корисника слободних зона у циљу једнообразности поступања и уноса података од стране свих привредних друштава за управљање слободним зонама. Имајући у виду горе наведено, поједине економске категорије није било могуће вредносно исказати и упоредити са претходним годинама.

У току 2022. године на територији Републике Србије пословне активности су се обављале у оквиру 15 слободних зона и то: Слободне зоне „Суботица”, Слободне зоне „Пирот”, Слободне зоне „Зрењанин”, Слободне зоне „Нови Сад”, „ФАС Слободне зоне” Крагујевац, Слободне зоне „Шабац”, Слободне зоне „Ужице”, Слободне зоне „Свилајнац”, Слободне зоне „Смедерево”, Слободне зоне „Крушевац”, Слободне зоне „Апатин”, Слободне зоне „Врање”, Слободне зоне „Прибој”, Слободне зоне „Београд” и Слободне зоне „Шумадија” у Крагујевцу.

I Слободне зоне у 2022. години

Укупна површина слободних зона у Републици Србији износи 28km² 61ha 19a 04m².

Током 2022. године, дошло је до проширења две слободне зоне и то Слободне зоне „Шабац” у Шапцу на површини од 11ha 80a и Слободне зоне „Нови Сад” у Новом Саду на површини од 93ha 06a 38m².

Такође, у току године, образоване су Комисије за утврђивање испуњености просторних и енергетских услова, услова заштите животне околине и других техничких услова за рад слободне зоне, услова за рад царинске службе, као и услова у погледу спровођења мера царинског надзора за почетак рада дела подручја следећих слободних зона: Слободне зоне „Нови Сад”, Слободне зоне „Шабац”, Слободне зоне „Београд”, Слободне зоне „Зрењанин” и Слободне зоне „Смедерево”.

У Слободној зони „Нови Сад”, у режиму рада слободне зоне, корисник је постала мађарска компанија „DSC 2000”, која се бави производњом челичних конструкција, појединачних машина, делова машина, као и опреме велике тежине. За отпочињање пуног производног циклуса планирано је 8.000.000 евра.

Корисници Слободне зоне „Шабац” у току године постале су компаније „Toyo Tires Serbia”, „Bizerba Production&Tech Center” д.о.о. Ваљево и „United Alloy-Tech Europe”.

У оквиру ове слободне зоне, на локацији у Инђији, са радом је почела јапанска компанија „Toyo Tires Serbia”, која ће на подручју слободне зоне производити аутогуме премијум класе намењене извозу, што представља највећу инвестицију неке од компанија пореклом из Јапана у Србији и прву *greenfield* инвестицију ове компаније у Европи. Укупна вредност инвестиције је 382.713.001 евра, док ће у пуном капацитету производње запошљавати 523 радника. На подручју слободне зоне, локацији у Ваљеву, пословне активности у режиму рада слободне зоне отпочела је немачка компанија „Bizerba Production&Tech Center”, која се бави монтажом малопродајних вага са високим степеном електронских компоненти, које су намењене европском тржишту. Вредност инвестиције је 25.250.000 евра уз запошљавање 305 радника у пуном производном капацитету. У Шапцу, као кооперант компаније „Minth Automotive Europe” са радом је отпочела компанија „United Alloy-Tech Europe”, која производи алуминијумска кућишта за електричне аутомобиле. Планирана инвестициона улагања на подручју слободне зоне износе око 110.000.000 евра.

У Слободној зони „Свилајнац”, у режиму рада слободне зоне, пословне активности започела је немачка компанија „Hoover Dam Technology Development&Production”, која на подручју зоне производи електронске уређаје из домена Test&Measurement индустрије, и развија уређаје са посебним оптичким сензорима и механиком, а која ће у пуном производном капацитету запошљавати 150 радника.

У Слободној зони „Смедерево”, производне активности отпочела је немачка компанија „Schwing-Stetter”, која у слободној зони производи машине и опрему за грађевинску индустрију и транспорт бетона, углавном намењен за продају чланицама своје групације и која је крајем 2022. године запошљавала 291 радника.

У Слободној зони „Београд”, на локацији у Новој Пазови, са пословним активностима почела је немачка компанија „MTU Maintenance Serbia”. Компанија се у слободној зони бави ремонтом авио мотора за цивилни саобраћај и према плану запошљавања планира да у пуном капацитету запосли 440 радника. Инвестиција у грађевински објекат и опрему износи 100.900.000 евра.

Додатно, у Слободној зони „Суботица”, пословање у режиму рада слободне зоне отпочела је аустријска компанија „Feller”, која се бави развојем, производњом и дистрибуцијом каблова за напајање. Планирана инвестиција компаније у оквиру индустријске зоне Мали Бајмок износи до 5.000.000 евра уз запошљавање око 100 радника.

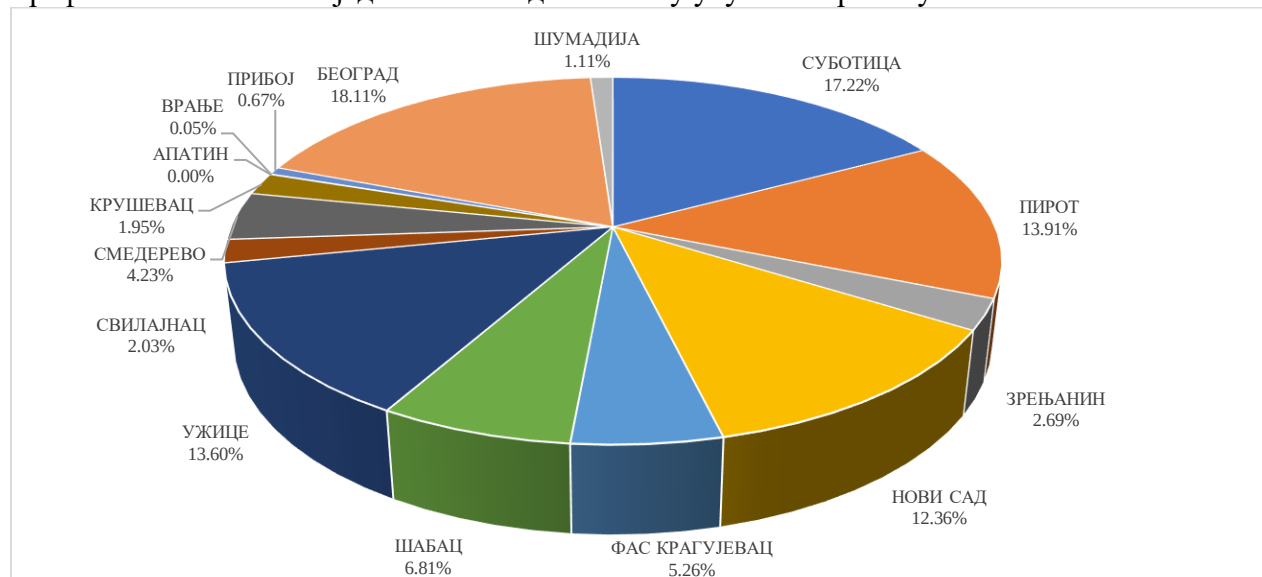
II Резултати пословања слободних зона

2.1. Укупан промет

Слободне зоне су у пословној 2022. години оствариле највећу вредност промета од формирања концепта слободних зона у Републици Србији у износу од **6.307.890.874 евра**. Овакав резултат последица је великих инвестиционих улагања у слободним зонама, отпочињања производње корисника који су инвестиционе активности започели у ранијем периоду, повећања броја корисника и проширења капацитета постојећих производних корисника као и повећања цена сировина. Успех је посебно значајан обзиром да је већи део године обележила нестабилна геополитичка ситуација у свету, чије су се последице прелиле и на пословање свих привредних субјеката у слободним зонама.

Приметно је готово равномерно учешће пет најуспешнијих слободних зона у укупном промету, што није био случај у претходним годинама. Слободне зоне: „Београд”, „Суботица”, „Пирот”, „Ужице” и „Нови Сад” су лидери у овој економској категорији и уз мања одступања, практично, једнако учествују у укупно оствареном промету свих слободних зона.

Графикон 1. Учешће појединих слободних зона у укупном промету

Вредност реализованог промета робе и услуга у 2022. години износила је 6.307.890.874 евра и то:

- унос робе у слободне зоне - 2.566.075.160 евра;
- износ робе из слободних зона - 3.343.816.344 евра;
- промет робе унутар слободних зона - 149.396.580 евра;
- вредност промета услуга у слободним зонама - 354.585.821 евра.

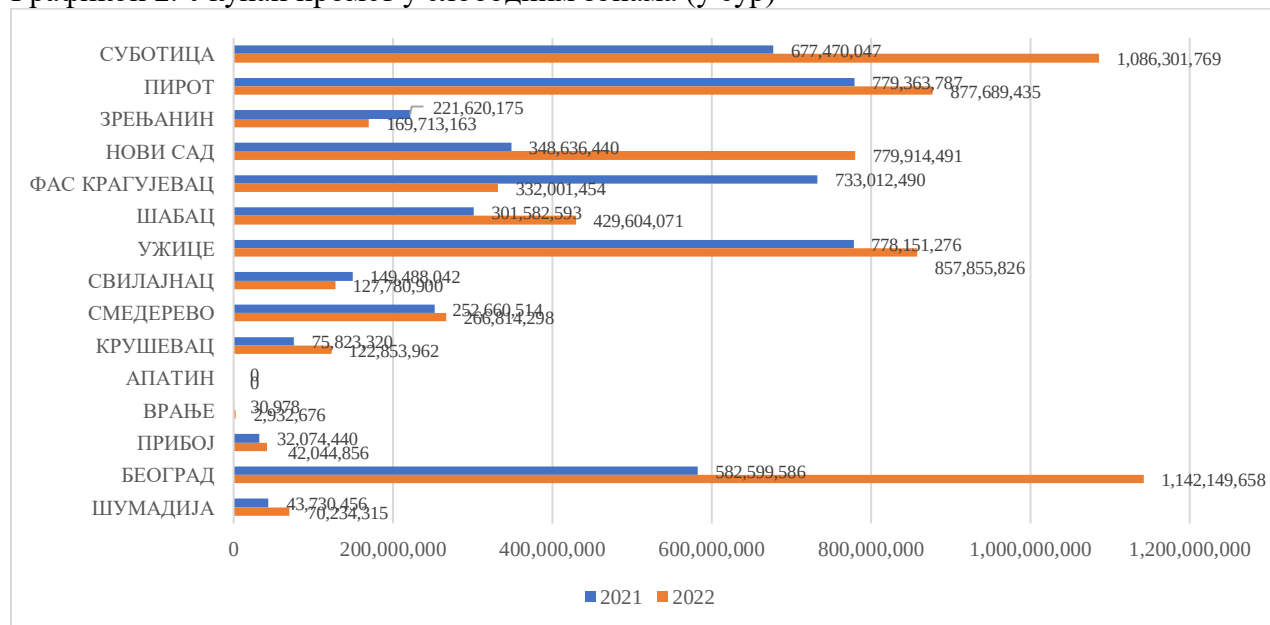
- вредност активног оплемењивања у слободним зонама - 105.983.031 евра.¹

Раст промета је последица повећања уноса робе у слободне зоне за 22,29% у односу на 2021. годину, као и повећања износа робе из слободних зона за 24,81%, затим повећања промета међу корисницима слободних зона за 5,51%, и повећања вредности пружених услуга у слободним зонама које је последица и примене нове методологије приликом обрачуна ове вредности.

У Слободној зони „Београд” реализован је промет у износу од 1.142.149.658 евра. Ова слободна зона је најуспешнија слободна зона када се гледа ова економска категорија и једна је од две слободне зоне која премашује милијарду евра оствареног промета. У односу на 2021. годину промет у овој слободној зони је био већи за 96,04%. Слободна зона је остварила највећи раст промета, посматрајући износ у апсолутном износу од 559.550.072 евра. На повећање укупног промета је утицао завршетак инвестиционих циклуса нових корисника слободне зоне и отпочињање производње, као и увођење постојећих корисника у пун производни циклус. У односу на 2021. годину, вредност уноса робе у слободну зону је била већа за 86,14%, износ робе из слободне зоне већи је за 90,52%, док је вредност промета унутар зоне већи за 3.766.033 евра.

„ФАС Слободна зона” у Крагујевцу остварила је највећи пад у вредности укупног промета у току пословне године, што је било и очекивано имајући у виду да у слободној зони производне активности обавља компанија ФИАТ са кооперантима, који производе модел аутомобила „ФИАТ 500Л”, модел који се без већих измена и унапређења производи у слободној зони већ десет година. Укупан промет у 2022. години износи 332.001.454 евра и у односу на 2021. годину мањи је за 54,71%. На вредност смањења укупног промета робе у слободној зони утицало је смањење укупног уноса робе у слободну зону за 63,29%, укупног износа робе из слободне зоне за 49,92% као и промета робе унутар зоне за 78,62%.

Графикон 2. Укупан промет у слободним зонама (у еур)

¹ У укупној вредности оствареног промета услуга у слободним зонама изузета је вредност услуга активног оплемењивања обзиром да се поменута вредност налази у оствареним резултатима производних корисника

2.2. Обим инвестиционих улагања

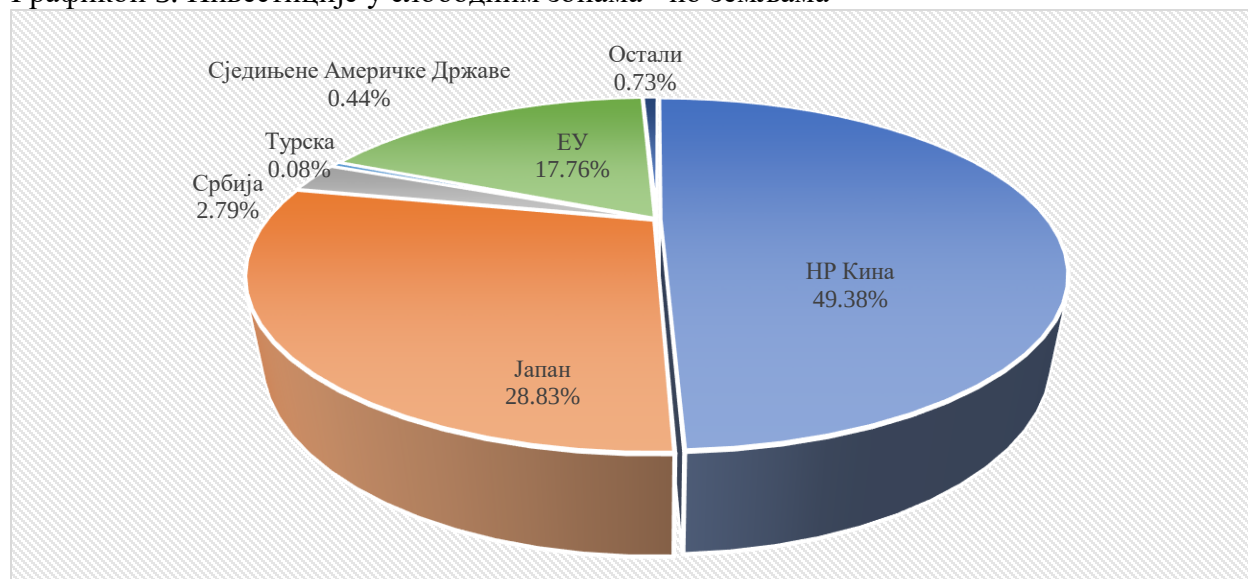
Обим инвестиционих улагања у слободним зонама у 2022. години износи рекордних **843.227.810 евра** и односу на 2021. годину је повећан за 2,19%.

Ова година је била најуспешнија инвестициона година у слободним зонама Републике Србије, упркос чињеници да је претходни период обележила глобална геополитичка криза, која је бројне земље увела у рецесију, као и да су се и даље осећале последице настале услед пандемије изазване вирусом Covid19. Корисници слободних зона инвестирали су у куповину земљишта, изградњу и куповину грађевинских објеката, у *know how*, ИТ опрему и лиценце, као и другу најсавременију опрему, чиме је извршен неопходан трансфер технологија.

У слободним зонама је у 2022. години инвестирао 71 корисник, што је за пет корисника више него у 2021. години. Највећи део инвестиција (78,21%) дошао је из НР Кине и Јапана. Осам корисника слободних зона пореклом из НР Кине, инвестирало је у 2022. години укупно 415.796.204 евра. Корисници из ове земље равномерно су инвестирали у регионе Републике Србије: Војводину, Западну Србију, као и централне и јужне делове Републике Србије.

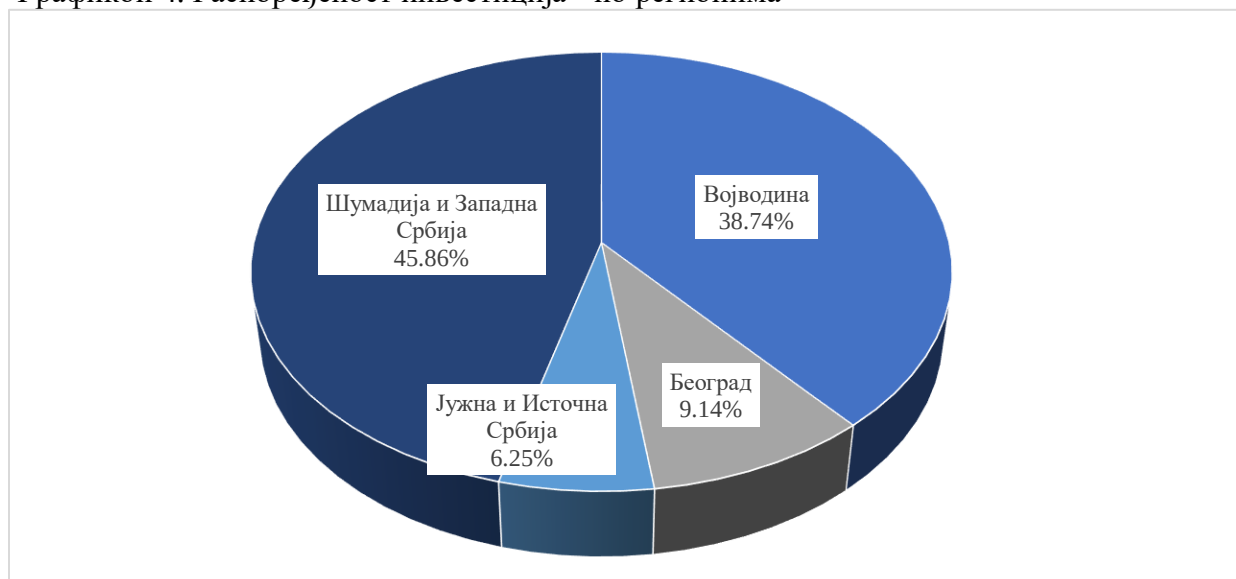
Приметно је да су корисници слободних зона из Јапана значајно подигли ниво инвестиција, пре свега захваљујући инвестицијама компаније „Тоуо Тирес Србија”. Јапанске компаније укупно су инвестирале 242.746.363 евра, што представља повећање од 76 пута у односу на 2021. годину. Компаније пореклом из Републике Србије такође су значајно подигле ниво инвестиција у претходној години. Укупно су инвестирале 23.482.907 евра, што представља повећање инвестиција за 80,62% у односу на 2021. годину.

Графикон 3. Инвестиције у слободним зонама - по земљама

Корисници слободних зона су највећим делом (45,86%) инвестирали у регион Шумадије и Западне Србије и у регион Војводине (38,74%).

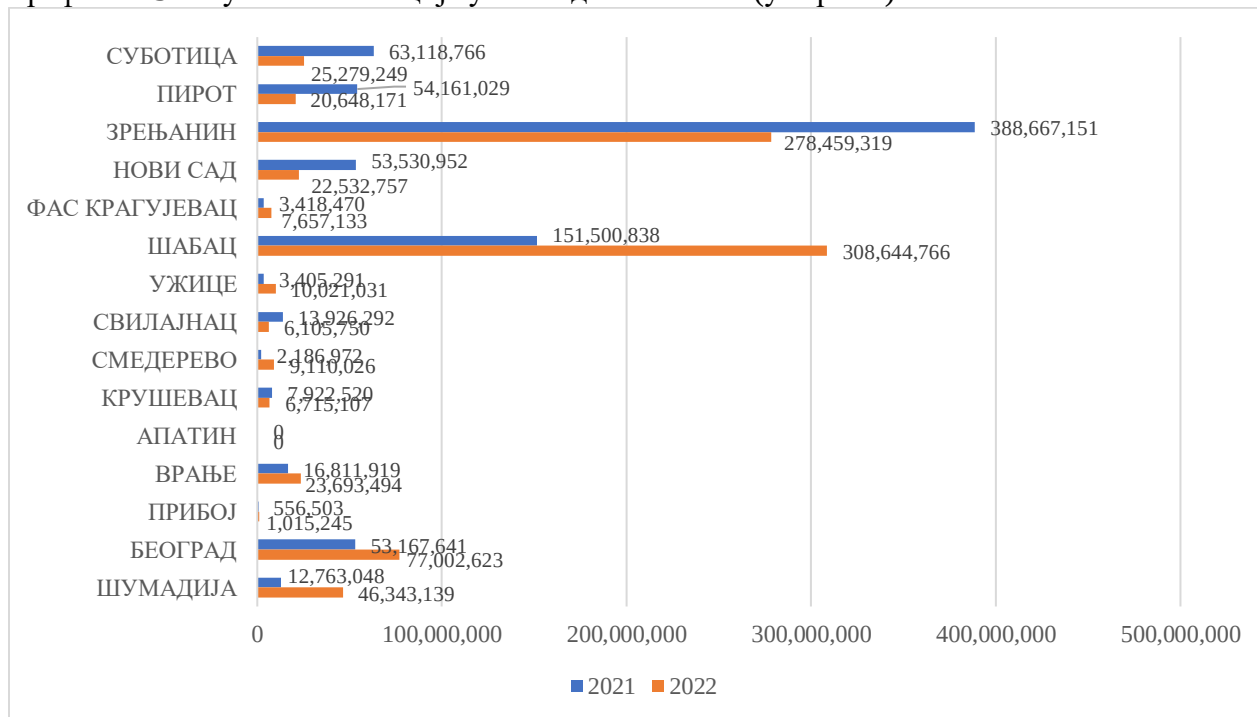
Графикон 4. Распоређеност инвестиција - по регионима

Утицај повећане вредности инвестиција видљив је пре свега у броју запослених у слободним зонама Републике Србије, обзиром да је овај број порастао за додатних 3.021 радника, што представља повећање од 7,18% у односу на 2021. годину.

У осам слободних зона је дошло до значајног раста инвестиција и то у: Слободној зони „ФАС Слободна зона” у Крагујевцу, Слободној зони „Шабац”, Слободној зони „Ужице”, Слободној зони „Смедерево”, Слободној зони „Врање”, Слободној зони „Прибој”, Слободној зони „Београд” и у Слободној зони „Шумадија” у Крагујевцу.

Графикон 5. Укупне инвестиције у слободним зонама (у еврима)

2.3. Спољнотрговински промет

Слободне зоне су у 2022. години значајно допринеле позитивном спољнотрговинском билансу Републике Србије, иако је годину обележило отежано пословање свих субјеката који послују у слободним зонама узроковано новонасталом ситуацијом избијања ратних сукоба на тлу Европе.

Упркос тој чињеници, слободне зоне су оствариле спољнотрговински суфицит у износу од 625.054.968 евра. Све слободне зоне оствариле су суфицит у спољнотрговинском пословању, изузев слободних зона у Суботици, Новом Саду и Врању. Слободна зона „Нови Сад” је у значајној мери умањила дефицит остварен у 2021. години, за више од 14 пута, док је слободна зона у Врању, остварила дефицит у спољнотрговинском пословању, обзиром да је корисник слободне зоне увезао репроматеријал за процесе тестне производње, а мањи део остварене производње извезао.

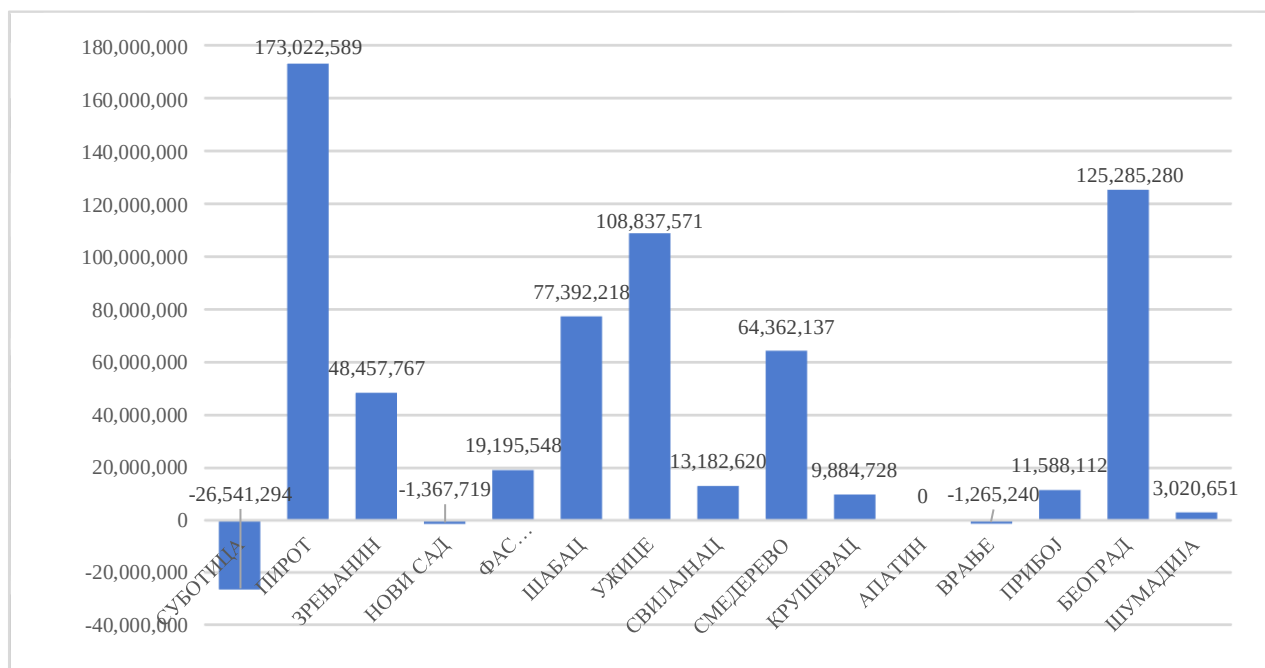
Највећи спољнотрговински суфицит у 2022. години је остварила Слободна зона „Пирот” у износу од 173.022.589 евра, затим следе Слободна зона „Београд” и Слободна зона „Ужице”, које су оствариле суфицит у спољнотрговинском пословању у износу од 125.285.280 евра и 108.837.571 евра респективно.

Учешће робе која је произведена у слободним зонама у укупном извозу слободних зона износило је 96,84%, учешће трговине 2,77%, док извоз услуга у укупном извозу учествује са 0,39%.

Укупан извоз је у претходној години био већи за 25,21% у односу на 2021. годину и то из разлога што је извоз робе произведене у слободним зонама био већи за 23,81%, док је извоз робе која је ускладиштена у слободним зонама, а затим извезена био већи за 67,30%.

Утицај који су слободне зоне оствариле на позитиван спољнотрговински биланс Републике Србије приказан је наредним графиканом.

Графикон 6. Остварени спољнотрговински резултат (у еврима)

У Републици Србији послују неке од највећих светских мултинационалних компанија, а један број њих своје пословање је организовало и у оквиру слободних зона. У претходном периоду на листи највећих извозника Републике Србије су и компаније корисници слободних зона, пре свега „Tigar Tyres” и „ZF Serbia”.

Табела 1. Корисници слободних зона који су остварили највећи извоз у 2022. години

Редни број	Привредно друштво	Слободна зона	Укупан извоз (у еврима)
1.	Tigar Tyres	Пирот	432.311.566
2.	ZF Serbia	Београд	357.731.207
3.	Valjaonica bakra Sevojno	Ужице	195.327.102
4.	Impol Seval valjaonica aluminijuma Sevojno	Ужице	192.959.037
5.	Mei Ta Europe	Београд	175.577.725
6.	Flender	Суботица	170.025.757
7.	Yazaki Srbija	Шабац	101.971.169
8.	Boysen Abgassysteme	Суботица	93.489.430
9.	DAD Draxlmaier Automotive	Зрењанин	90.495.844
10.	Contitech Fluid	Суботица	90.335.782

2.4. Утицај слободних зона на привредни развој Републике Србије

Слободне зоне су у 2022. години значајно утицале на привредни развој Републике Србије, чиме су и оправдале постојање овог концепта. У свим економским категоријама је дошло до пораста, чиме су ублажене последице изазване пре свега неповољном глобалном геополитичком ситуацијом, као и последицама пандемије изазване вирусом Covid-19.

Када је реч о инвестицијама, као што је већ наведено, 2022. година је била најуспешнија инвестициона година у слободним зонама од њиховог оснивања. Укупно је инвестирано 843.227.810 евра, што значи да је ниво инвестиција у слободним зонама био већи за 18.090.418 евра у односу на 2021. годину која је претходно била најуспешнија инвестициона година у слободним зонама. Инвестирано је у изградњу објеката, куповину земљишта, куповину најсавременије опреме чиме је извршен трансфер технологија, ИТ опрему, одржавање машина и алата и др.

Директна последица инвестиционих улагања је и пораст броја запослених у слободним зонама у којима је радило 45.067 људи што у односу на 2021. годину представља додатно повећање запослености од 3.021 радника, односно 7,18%. Пораст броја запослених нарочито је био видљив у слободним зонама у Београду, Новом Саду, Пироту, Шапцу, Смедереву, Крушевцу и Слободној зони „Шумадија” у Крагујевцу. Тиме слободне зоне значајно утичу на смањење стопе незапослености на нивоу Републике Србије, а нарочито на смањење незапослености на нивоу локалних самоуправа у којима послују. Смањење нивоа незапослености у директној је вези са инвестиционим улагањима у наведеним слободним зонама.

Спољнотрговински суфицит које су оствариле слободне зоне износи 625.054.968 евра, док покривеност увоза извозом износи 126,87%, што представља позитиван утицај на спољнотрговински биланс Републике Србије, чиме се слободне зоне још једном потврђују као извозно оријентисани концепт.

Такође, број корисника се повећао за 11,89% у односу на 2021. годину. Укупно 254 корисника је своје пословне активности у 2022. години обављало у режиму рада слободне зоне. Корисници су остварили бројне односе са привредним субјектима ван подручја слободних зона и користили услуге транспорта, шпедиције, грађевинских радова, услуге оплемењивања и дораде, услуге одржавања машина, опреме и алата, заштите на раду, кетеринга и бројне друге услуге чиме је подстакнут локални економски развој и развој националне привреде.

Слободна зона „**Суботица**” је у 2022. години остварила значајан утицај на привреду Републике Србије. Ова слободна зона је подигла ниво производње за додатних 38,38%, док је вредност извоза произведене робе порастао за 39,70%. Компаније које послују у слободној зони су пореклом из Европске уније и Сједињених Америчких Држава, које највећим делом робу која је изашла из слободне зоне (99,95%) пласирају на инострано тржиште.

Слободна зона значајно утиче на смањење незапослености у граду Суботици, његовој околини и Кикинди. Број запослених радника код корисника слободне зоне је износио 5.482 и то код корисника слободне зоне у Суботици 4.875, док је код корисника „Zoppas Industries Serb” д.о.о. Кикинда, који послује у слободној зони на локацији у Кикинди било запослено 607 радника. Значајан број радника ангажован је из суседних места и околине, чиме је додатно повећана упосленост града и целе Бачке.

Корисници слободне зоне су остварили пословне односе и користили услуге бројних привредних субјеката из околине који послују ван режима рада слободне зоне, од којих су најважније: изградња инвестиционих објеката, услуге инжењеринга, транспорта, шпедиције, осигурања објеката и производње, противпожарне заштите и заштите на раду, затим услуге инсталирања опреме и машина, ИТ услуге, књиговодствене услуге, као и друге услуге. За наведене услуге, укључено је преко 40 компанија са територије Суботице и ширег региона.

Слободна зона „Пирот” је у претходној години била најуспешнија слободна зона у Републици Србији када се говори о позитивном спољнотрговинском билансу. Остварен је спољнотрговински суфицит у износу од 173.022.589 евра.

Ова слободна зона је лидер и у броју корисника у режиму рада слободне зоне. Укупно 83 корисника је пословне активности обављало у слободној зони и запошљавало 6.856 радника. Упркос негативној глобалној геополитичкој ситуацији и последицама које је изазвала, број запослених ове слободне зоне у односу на 2021. годину је додатно порастао за 846 радника, што представља повећање за 14,08%.

Вредност остварене производње је повећана за 10,44%, док је извоз произведене робе повећан за 5,52%.

Имајући у виду да се слободна зона простира на локацији у Пироту, Димитровграду и Бабушници, ова слободна зона има значајну улогу и позитиван утицај на привреду југоисточног дела земље.

Главни програм у Слободној зони „Пирот” је производња путничких и скутер гума компаније „Tigar Tyres” д.о.о. Пирот чији се производи извозе на тржишта Европе, Африке и Блиског Истока. Највише се извози у Француску, Шпанију, Италију, Русију и Пољску.

Услуге које није у могућности да пружи својим корисницима, слободна зона обезбеђује од других привредних субјеката са подручја града Пирота. Ова сарадња је нарочито изражена у области грађевинарства где су пројектанти и извођачи радова у

слободној зони локалне фирме. Пословима царинског посредовања бави се, поред слободне зоне, десетак шпедитерских фирми из Пирота, Димитровграда, Ниша и Београда.

У Слободној зони „Зрењанин” је у 2022. години забележен позитиван спољнотрговински биланс у износу од 48.457.767 евра, док је покривеност увоза извозом била виша за два пута.

У претходној години настављена су инвестициона улагања кинеске компаније „Linglong International Europe” д.о.о. Зрењанин у износу од 278.459.319 евра. Наведена компанија прву фабрику гума у Европи отворила је управо на подручју ове слободне зоне.

Укупно планирана инвестициона улагања износе 800.000.000 евра. То су значајна улагања која ће град Зрењанин и овај део Баната позиционирати као покретаче привреде на националном нивоу.

У слободној зони је у 2022. години било запослено укупно 4.384 радника што представља додатно повећање броја радника за 1,25%. Пад укупне производње и извоза у овој зони је последица смањења производње највећег корисника у слободној зони, немачке компаније „DAD Draxlmaier Automotive”, чије пословање директно зависи од компаније „FCA Србија” д.о.о. Крагујевац. Набавка робе са подручја ван зоне односи се на испоручиоце смоле, палета, иверице, фолија, подножја за каду, стопица, катализатора, као и картонске амбалаже. Ван слободне зоне, за потребе корисника, набављају се заштитна одела, ПВЦ елементи, храна за запослене, металне конструкције, дрвене конструкције, те разни потрошни и режијски материјали. Поред тога, користе се и услуге обезбеђења, као и превоза за запослене. Постоји низ добављача са територије Републике Србије који својим производима учествују у финалним производима који се израђују у Слободној зони „Зрењанин”.

У Слободној зони „Нови Сад” у 2022. години је било значајнијих улагања, инвестирано је укупно 22.532.757 евра. Постојећи производни корисници су имали инвестициона улагања у нову опрему као и реконструкцију и проширење постојећег пословног простора, затим у одржавање, ИТ опрему, лиценце и софтвере, линије за производњу и др. Укупна улагања у претходном периоду највише су се одразила на пораст броја запослених у слободној зони, имајући у виду да је у односу на 2021. годину запослено нових 612 радника, што представља раст од 16,87%. Позитивни ефекти инвестиционих улагања тек се очекују у наредном периоду и огледаће се, пре свега, у порасту броја запослених у слободној зони, трансферу савремених технологија и додатном активирању привреде и изван граница слободне зоне.

Вредност производње у 2022. години је износила 261.320.751 евра и у односу на 2021. годину је повећана више од два пута. Вредност остварене производње утицао је на вредности извоза и промета, које су такође веће за више од два пута. Успешни пословни резултати последица су, већ поменутих, инвестиционих улагања у претходном периоду и уласку нових корисника у режим рада слободне зоне. У слободној зони пословало је 68 корисника, што значи да је слободна зона добила 24 нова корисника.

Корисници слободне зоне обављају пословне активности и са привредним субјектима изван подручја слободне зоне. Користе се услуге транспорта материјала и готових производа, превоз радника, затим услуге саветовања и безбедности на раду, монтаже и одржавања опреме, програмирања опреме, пуњења, паковања и друге услуге.

„ФАС Слободна зона” Крагујевац је у 2022. години остварила мање успешне резултате у односу на 2021. годину и тиме наставила пад у резултатима из претходног периода. Разлог лежи у чињеници да се модел аутомобила који се производи у слободној зони, ФИАТ 500Л, без значајнијих измена производи десету годину за редом, да се још увек осећају последице изазване пандемијом која је нарочито погодила аутомобилску индустрију, као и да су сви корисници слободне зоне кооперанти италијанске компаније и директно зависе од пословања ФИАТ-а.

Ипак, пословање ове слободне зоне има и даље значајан утицај на спољнотрговински биланс Републике Србије имајући у виду да је остварен суфицит у спољнотрговинском пословању у износу од 19.195.548 евра.

Корисници слободне зоне су у 2022. години инвестирали 7.657.133 евра, претежно у опрему и грађевинске објекте.

Пословање „ФАС Слободна зона” је имало позитиван утицај на пословање привредних субјеката који послују у Републици Србији. Привредне гране на које је остварен значајан ефекат су: енергетика, транспорт, професионалне услуге, грађевинарство, угоститељство, индустрија обраде секундарних сировина, итд.

Слободна зона „Шабац” је у претходној години остварила значајне резултате, с обзиром да је забележен раст свих економских показатеља. У току 2022. године, слободна зона се проширила и на подручје града Ваљева, за потребе немачке компаније „Bizerba Production&Tech Center” д.о.о. Ваљево, која се бави пројектовањем и производњом преко 600 производа за мерење, плаћање, етикетирање, праћење и проверу производа у veleпродаји, малопродаји као и у индустрији прераде хране.

Претходна година била је најуспешнија инвестициона година, се рекордно високим улагањима у износу од 308.644.744 евра и у односу на 2021. годину ниво инвестиција је удвостручен. Као директна последица високих инвестиционих улагања у слободној зони је повећан број радника за додатних 1.524 новозапослених лица. Крајем 2022. године у слободној зони је радило 5.720 радника, што у односу на 2021. годину представља повећање од 36,32%.

Остварени је суфицит у спољнотрговинском пословању у износу од 77.392.218 евра који је у односу на 2021. годину додатно порастао за 46.766.789 евра.

Вредност остварене производње у претходној години већа је за 81,80% и износи 295.176.399 евра, док је извоз производних корисника порастао за 39,16% и износи 215.177.254 евра. Слободна зона је добила и четири нова велика производна корисника, чиме се број корисника повећао на 14. Сви корисници слободне зоне баве се производњом и углавном долазе из Италије, Немачке, Кине и Јапана.

Корисници слободне зоне користе бројне услуге привредних субјеката који послују ван режима слободне зоне, нарочито градова Шапца, Инђије, Руме, Лознице и Ваљева, као што су: услуге извођења грађевинских радова, услуге транспорта, шпедиције, превоза радника, услуге кетеринга, заштите на раду и друге.

Слободна зона „Ужице” је остварила значајне резултате у свим економским категоријама. Ти резултати трасирали су пут слободне зоне ка једној од најуспешнијих слободних зона у Републици Србији.

Вредност остварене производње је у односу на 2021. годину порасла за 8,07%. Вредност извоза произведене робе у зони порасла је за 21,91%, док је вредност укупног

промета у претходној години износила 857.855.826 евра, што представља повећање од 10,24% у односу на 2021. годину.

Остварен је спољнотрговински суфицит у износу од 108.837.571 евра и у односу на 2021. годину порастао је за 5,86%. Успешни резултати су последица повећања производње два највећа корисника слободне зоне, али и раста берзанских цена основних сировина у производњи, пре свега бакра и алуминијума, чиме је успех још већи, с обзиром да није последица уласка нових корисника у режим рада слободне зоне. Укупно је инвестирано 10.021.031 евра, чиме су корисници модернизовали и реконструисали постојећу опрему. У односу на 2021. годину, ниво инвестиционих улагања је утростручен.

Корисници зоне за потребе набавке сировина, репроматеријала, резервних делова, израде алата као и одржавања опреме, послују са 250 добављача са подручја града Ужица и околине. С обзиром да су корисници зоне извозно оријентисани и да дневно преко 50 камиона улази и излази из слободне зоне, евидентно је ангажовање предузећа која се баве транспортом. Поред наведеног, корисник зоне „Ваљаоница бакра” а.д. је највећи добављач наменске индустрије „Први партизан” из Ужица.

У Слободној зони „Свилајнац” су у 2022. години остварени позитивни резултати у многим економским категоријама, што слободну зону профилише као покретач развоја општине Свилајнац и читавог Поморавског управног округа.

Корисници слободне зоне, пореклом из Републике Србије, Немачке, Италије и Швајцарске остварили су позитиван спољнотрговински биланс у износу од 13.182.620 евра, чиме је суфицит у односу на 2021. годину утростручен.

Број запослених је додатно увећан за 0,81%. и на крају 2022. године је 995 радника радило у слободној зони.

Вредност извоза у 2022. години износила је 60.466.559 евра и у односу на претходну годину је већа за 21,70%.

Привредни субјекти који послују у слободној зони сарађују са пословним партнерима ван зоне тако што користе услуге транспорта, шпедиције, услуге оплемењивања, дораде и слично. Нарочито је то случај код компаније „Alpha Technics” која користи услуге фарбања, машинске обраде, цинковања, савијања, пескарења, антикорозивне заштите челичних конструкција и сл. изван зоне, чиме додатно подстиче локалну привреду. Корисници слободне зоне користе бенефите концепта дуалног образовања, па се 2022. године већ пета генерација ученика средње школе у Свилајнцу оспособљавала за рад у компанијама корисницима слободне зоне. Осим тога, у циљу обављања стручне праксе код корисника слободне зоне, потписан је и уговор о пословно-техничкој сарадњи са три факултета.

Слободна зона „Смедерево” представља један од мотора развоја града и целокупног Подунавског округа, нарочито ако се узме у обзир чињеница да се слободна зона у 2022. години додатно проширила и на град Пожаревац. Остварен је суфицит у спољнотрговинском пословању у износу од 64.362.137 евра, што у односу на претходну годину, представља додатно повећање за 25.711.980 евра (66,52%).

Значајан је и раст запослености у овој слободној зони. Број запослених је порастао за додатних 685 радника и укупно је на крају 2022. године радило 5.077 радника, што је у односу на 2021. годину представљало повећање од 15,60%. Слободна зона у Смедереву је једна од пет слободних зона у Србији, које запошљавају више од 5.000 радника. Раст запослености у слободној зони, последица је активних инвестиционих улагања у претходном периоду. У

2022. години, ниво х улагања порастао је четири пута у односу на 2021. годину. С тим у вези, у слободној зони дошло је и до пораста вредности остварене производње и извоза. Произведено је робе у вредности од 156.980.812 евра, што је повећање за 30,37% у односу на 2021. годину, док је извоз у односу на претходну годину повећан за 9,43%.

Компаније „Metech“, „PKC Wiring Systems“ и „Kaizen“, успешно примењују усвојен систем дуалног образовања и на тај начин привлаче нова лица за рад у производним постројењима.

Корисници ове слободне зоне у свом пословању врше и активно оплемењивање, односно дораду полупроизвода и финалних производа ван зоне, пре свега услужне обраде металних полупроизвода, услуге сечења, пескирања, лакирања и fine дораде полупроизвода од метала и пластике. У Слободној зони „Смедерево“ послује шест компанија из области металне индустрије. Захваљујући управо овој чињеници, остварена је кооперација не само међу корисницима слободне зоне, већ и у сектору малих и средњих предузећа изван подручја слободне зоне.

Слободна зона „Крушевац“ је у 2022. години остварила успешне резултате. Остварен је суфицит у спољнотрговинском пословању у износу од 9.884.728 евра који је у односу на 2021. годину био већи за више од два пута. Инвестирано је укупно 6.715.107 евра, у изградњу и реконструкцију објеката, као и у набавку, ремонт и модернизацију постојеће опреме. Обим инвестиционих улагања је био мањи него у 2021. години, имајући у виду да је инвестициони циклус турске компаније „Eurotay“ д.о.о. Адрани на локацији у Краљеву завршен. Вредност остварене производње у 2022. години износила је 77.370.389 евра и у односу на 2021. годину, порасла је за 59,24%. Слободна зона је лидер међу зонама у процентуалном учешћу домаћег репроматеријала у процесу производње и једина је зона у којој домаћи репроматеријал у процесу производње учествује више него инострани. Домаћи репроматеријал у укупно утрошеном репроматеријалу учествује са 52,51%.

У слободној зони се производе гуме за тракторе, прикључна возила, мотокултиваторе, грађевинске машине, скутере и бицикле, пиротехничка средства, заштитна опрема, производи од текстила и одећа.

Број запослених на крају 2022. године је износио 2.307 радника и у односу на 2021. годину је додатно повећан за 187 радника (8,82%). Обе компаније, корисници слободне зоне, подигле су број запослених у претходној години.

Корисници слободне зоне користе услуге шпедитерских предузећа, услуге транспорта, одржавања машина, опреме и објеката као и услуге предузећа која послују изван граница слободне зоне, а која врше услуге активног оплемењивања за потребе корисника слободне зоне.

У Слободној зони „Врање“ су у 2022. години први пут реализоване производне активности. Кинеска компанија „XingYu Automotive Lighting Systems“ је инвестирала укупно 23.693.494 евра, највећим делом у опрему (79,75%), док је мањи део инвестиран у завршетак изградње објеката (20,25%). Укупне планиране инвестиције за овај пројекат износе 60.000.000 евра. За потребе изградње ангажоване су домаће компаније, чиме је додатно упослена домаћа привреда. У току године, постепено је увођена опрема у производни процес, углавном је рађена тестна производња, док је од укупно произведене робе, извезено робе у вредности од 277.796 евра. У слободној зони је било запослено 94 радника.

Слободна зона „Прибој” је у 2022. години остварила успешне пословне резултате. Корисници ове слободне зоне су остварили суфицит у спољнотрговинском пословању у износу од 11.588.112 евра што представља увећање од 13,45%. Слободна зона је лидер међу зонама у покривености увоза извозом, имајући у виду да је покривеност у овој години више него дупла. Слободна зона у Прибоју је једна од слободних зона која највише троши домаћи репроматеријал у процесу производње. Домаћи репроматеријал учествовао је са 30,12% у укупно утрошеном репроматеријалу.

Остварен је и значајан раст у броју запослених, додатно је ангажовано 69 радника, те је ова зона запошљавала укупно 582 радника, што представља повећање од 13,45% у односу на 2021. годину.

Позитиван утицај на привреду Републике Србије се види и у укупно оствареној производњи и извозу. Корисници слободне зоне су остварили укупну производњу у вредности од 24.258.088 евра. У односу на 2021. годину вредност остварене производње је била већа за 22,71%. Укупно је извезено робе у вредности од 21.658.713 евра, што у односу на 2021. годину представља раст од 19,88%.

Такође, корисници слободне зоне користили су услуге привредних субјеката са територије града Прибоја и околине, и то услуге транспорта, банака, књиговодствене услуге, као и услуге оплемењивања и дораде за кориснике слободне зоне.

Слободна зона „Београд” је и у 2022. години наставила развој, па је тако постала лидер међу зонама када посматрамо вредност укупног промета, који је премашио 1,1 милијарду евра.

У слободној зони је и у претходном периоду инвестирано 77.002.623 евра, што представља наставак значајних улагања у ову слободну зону. Вишегодишња улагања, пре свега немачких и компаније пореклом из НР Кине, допринела су да слободна зона остварује највећи промет од свих слободних зона, да корисници слободне зоне остварују највиши извоз и да се налазе на листи највећих извозника из Републике Србије те да је достигнут историјски максимум запослености ове слободне зоне од 5.279 радника.

Имајући у виду да поједини корисници слободне зоне нису још увек производњу довели до максималног нивоа, очекује се да ова слободна зона у наредном периоду постане лидер међу слободним зонама у свим категоријама.

Инвестирано је претежно у грађевинске радове и опрему немачких корисника слободне зоне на локацији у Панчеву, као и немачке компаније за ремонт цивилних авиона на локацији у Новој Пазови. Као последица улагања, дошло је до пораста запослености у слободној зони у 2022. години, за додатних 619 радника у односу на 2021. годину. Део радне снаге ангажован је у сарадњи са образовним институцијама, општинама града Београда и града Панчева.

Значајни су и резултати које је ова слободна зона остварила у спољнотрговинском пословању. Остварен је суфицит у износу од 125.285.280 евра, који је у односу на 2021. годину порастао скоро два пута.

Остварена производња у вредности од 599.098.981 евра (повећање у односу на 2021. годину за 73,31%) највећим делом је пласирана на инострано тржиште.

Корисници слободне зоне одржавали су стабилан ланац снабдевања и пружаоца услуга са домаћег тржишта. Почетак рада новог корисника је омогућио да се постојећи ланац додатно прошири, чиме је извршен значајан утицај на развој привредних делатности изван подручја слободне зоне, као и повећање запослености у окружењу слободне зоне. Домаћи

привредни субјекти су обављали одређене производне и услужне активности за потребе корисника слободне зоне, као што су услуге сервисирања опреме и алата, кетеринга, здравствене заштите запослених и сл. Корисници зоне, поред услуга шпедиције и транспорта, су ангажовали домаће привредне субјекте и за потребе складиштења отпада, противпожарне заштите, као и у сврху консалтинга, обука, стручних анализа и слично.

Слободна зона „Шумадија” је у 2022. години значајно подигла ниво запослености. Број радно ангажованих лица порастао је за 426 радника, што у односу на 2021. годину представља повећање од 73,45%. Зона у Крагујевцу остварила је вредност производње од 36.678.181 евра која је тако у односу на 2021. годину порасла за 35,19%. Имајући у виду да корисници слободне зоне још увек не раде пуним производним капацитетима, очекује се додатни раст вредности производње у наредном периоду. Вредност инвестиција у слободној зони износила је 46.343.139 евра и у односу на 2021. годину већа је скоро четири пута. Најмлађа слободна зона у Републици Србији остварила је суфицит у спољнотрговинском пословању од 3.020.651 евра, чиме се и ова зона апострофира као производна, извозно оријентисана слободна зона. Успешни резултати постављају ову слободну зону као место развоја Шумадије и града Крагујевца, амортизујући пад у економским категоријама друге слободне зоне у граду, Слободне зоне „ФАС Слободна зона”, која у претходном периоду бележи мање успешне резултате.

Слободна зона **„Апатин”** у сарадњи са држаним органима радила је на привлачењу нових инвестиција, обзиром да је компанија „Lumberline” д.о.о. која је у претходном периоду радила на подручју ове слободне зоне, изашла из режима рада слободне зоне. Интернационална компанија „Bionex” д.о.о. Апатин, која се бави прерадом отпада за инострано тржиште, је у завршној фази преговора за улазак у режим рада слободне зоне. За инвестирање у ову слободну зону, заинтересоване су компаније из Немачке, Руске Федерације и Мађарске.

III Пословање привредних друштава за управљање слободним зонама

Према подацима из достављених извештаја за 2022. годину, укупни остварени приходи привредних друштава за управљање слободним зонама износили су 985.140.751 динара, расходи 907.006.271 динара, а остварена нето добит 78.134.480 динара.

У односу на 2021. годину, приходи су били већи за 15,05%, расходи за 21,17%, док је укупна нето добит била мања за 27,49%.

Назив привредног друштва за управљање Слободном зоном „Суботица” је **Друштво са ограниченом одговорношћу за управљање Слободном зоном „Суботица”**, Батинска 94, ПИБ: 100852839, матични број: 08625689.

Град Суботица учествује са 83,7088% у оснивачком капиталу, „АТБ Север” а.д. Суботица учествује са 12,6022%, док сви остали оснивачи, и то: „Јавна складишта” д.о.о. за складиштење робе Суботица, „Adam-Šped System doo za transport i špediciju Subotica”, „Зоркакоп” Суботица, „Магнотрон” д.о.о. Суботица, „Pan-Trade” д.о.о. Суботица, Вучинић Саша и Аутономна покрајина Војводине учествују са по 0,527% у оснивачком капиталу.

Привредно друштво управља слободном зоном укупне површине 72ha 14a 28m², која се простире на локацији у Суботици на површини од 68ha 95a 85m² и на локацији у општини Кикинда на површини од 3ha 18a 43m².

Привредно друштво у коме је запослено 12 радника, остварило је укупне приходе 120.298.000 динара, расходи су износили 103.414.000 динара, а остварена нето добит 16.884.000 динара. У односу на 2021. годину нето добит је била мања за 29,58%.

Назив привредног друштва за управљање Слободном зоном „Пирот” је **„Слободна зона Пирот” а.д. Пирот**, Николе Пашића 6б, ПИБ: 100185123, матични број: 17108522.

Улог оснивача „Тигар” а.д. износи 61,87%, улог „Прогрес” Пирот износи 0,43%, општине Пирот 20,22%, улог „Униметал” д.о.о. Пирот износи 4,29%, Слободне зоне „Пирот” 5,84%, док улог „Невеа Global” д.о.о. Београд износи 7,35%.

Привредно друштво управља слободном зоном укупне површине 139ha 95a 15m², која се простире на локацији у граду Пироту на површини од 127ha 20a 82m², подручју општине Димитровград на површини од 4ha 85a 66m², као и на подручју општине Бабушница на површини од 7ha 88a 67m².

Привредно друштво у коме је запослено 48 радника, остварило је укупне приходе у износу од 619.547.416 динара, расходи су износили 589.744.051 динара, а остварена нето добит 29.803.365 динара. У односу на 2021. годину нето добит је била мања за 35,66%.

Назив привредног друштва за управљање Слободном зоном „Зрењанин” је **Друштво са ограниченом одговорношћу за управљање Слободном зоном „Зрењанин”**, са седиштем у Зрењанину, Цветна 1, ПИБ: 103803745, матични број: 20019778.

Оснивачки улог компаније „Колра” д.о.о. Зрењанин износи 90,00%, док је удео града Зрењанина у оснивачком капиталу 10,00%.

Привредно друштво запошљава три радника и управља слободном зоном површине 492ha 76a 93m².

Ово привредно друштво је у 2022. години остварило укупне приходе у износу од 14.978.982 динара, док су расходи износили 10.600.084 динара, а остварена нето добит 4.378.898 динара. У односу на 2021. годину нето добит је била већа за 56,80%.

Назив привредног друштва за управљање Слободном зоном „Нови Сад” је **„Слободна зона Нови Сад” д.о.о. Нови Сад**, Бајчи Жилинског 5а, ПИБ: 104787812, матични број: 20238526.

Удео оснивача „Јавно складиште слободна царинска зона Нови Сад” а.д. Нови Сад у оснивачком капиталу друштва износи 75,00%, док физичко лице Стефан Возаб учествује са 25,00% у оснивачком капиталу.

Површина Слободне зоне „Нови Сад” обухвата територију укупне површине 191ha 58a 80m².

Ово привредно друштво, у коме је запослено девет радника, имало је укупне приходе у износу од 104.250.085 динара, док су расходи износили 98.045.169 динара, а остварена нето добит 6.204.916 динара. У односу на 2021. годину нето добит је била мања за 18,19%.

Назив привредног друштва за управљање слободном зоном „ФАС Слободна зона” је **„СЗ ФАС” д.о.о. Крагујевац**, Косовска 4, ПИБ: 106270251, матични број: 20567279.

Оснивач овог привредног друштва је предузеће „FCA Srbija” д.о.о. Крагујевац. Привредно друштво управља слободном зоном укупне површине 176ha 45a 62m².

„ФАС Слободна зона” д.о.о. је остварила укупне приходе 2.815.483 динара, расходи су износили 2.823.183 динара и остварен је нето губитак од 7.700 динара. У односу на 2021. годину нето губитак је био мањи за 35,35%.

Назив привредног друштва за управљање Слободном зоном „Шабац” је **„Слободна зона Шабац” д.о.о. Шабац**, Београдски пут 6б, ПИБ:106312637, матични број: 20576049.

Оснивач привредног друштва за управљање слободном зоном је град Шабац.

Површина Слободне зоне „Шабац” износи 500ha 16a 92m² и простире се на подручју града Шапца на површини од 333ha 22a 99m², општине Рума на површини од 48ha 06a 87m², општине Лозница на површини од 38ha 32a 54m², на подручју општине Инђија на површини од 68ha 74a 52m², као и на локацији града Ваљева на површини од 11ha 80a 00m².

Друштво за управљање слободном зоном у коме су запослена четири радника, остварило је укупне приходе у износу од 16.243.264 динара, док су расходи износили 16.115.792 динара, а остварена је нето добит од 127.472 динара. У односу на 2021. годину нето добит је већа за 203,95%.

Назив привредног друштва за управљање Слободном зоном „Ужице” је **„Слободна зона Ужице” д.о.о. Севојно**, Првомајска 6б, ПИБ: 106554104, матични број: 20630051.

Оснивачи слободне зоне: град Ужице, „Ваљаоница бакра Севојно” а.д. Севојно и „Импол Севал ваљаоница алуминијума” а.д. Севојно учествују са по 33,33% у основном капиталу друштва.

Површина Слободне зоне „Ужице” износи 55ha 38a 52m².

Наведено привредно друштво у коме је запослено осам радника, имало је укупне приходе 20.555.000 динара, расходи су износили 20.454.000 динара, а остварена је нето добит од 101.000 динара. У односу на 2021. годину нето добит је била мања за 55,51%.

Назив привредног друштва за управљање Слободном зоном „Свилајнац” је **„Привредно друштво за управљање Слободном зоном Свилајнац” д.о.о. Свилајнац**, Светог Саве 102, ПИБ: 107229875, матични број: 20759623.

Оснивач овог привредног друштва је општина Свилајнац.

Површина слободне зоне којом управља привредно друштво износи 57ha 33a 73m² и целокупна се простире на подручју општине Свилајнац.

Наведено привредно друштво у коме су запослена два радника, имало је укупне приходе 5.350.785 динара, док су расходи износили 4.612.578 динара, тако да је остварена нето добит од 738.207 динара. У односу на 2021. годину нето добит је била већа за више од два пута.

Назив привредног друштва за управљање Слободном зоном „Смедерево” је **„Слободна зона Смедерево” д.о.о. Смедерево**, Ђуре Салаја 17, ПИБ: 107438283, матични број: 20802715.

Оснивачи, град Смедерево и предузеће „Metech” д.о.о. Смедерево имају по 30,00% удела, док остали оснивачи: „Tomi Trade” д.о.о. Смедерево, „Profiweld” д.о.о. Смедерево, „Inter-Mehanika” д.о.о. Скореновац и „Nafta” а.д. Београд, учествују са по 10,00% у основном капиталу друштва.

Површина Слободне зоне „Смедерево” износи 545ha 80a 73m² и простире се на подручју града Смедерева на површини од 540ha 52a 44m² и на територији града Пожаревца на површини од 5ha 28a 29m².

Привредно друштво запошљава једног радника, остварило је укупне приходе у износу од 24.098.334 динара, док су расходи износили 10.974.225 динара, тако да је остварена нето добит од 13.124.109 динара. У односу на 2021. годину нето добит је била мања за 18,33%.

Назив привредног друштва за управљање Слободном зоном „Крушевац” је **„Слободна зона Крушевац” д.о.о. Крушевац**, Паруновачка 18V, ПИБ: 107508760, матични број: 20817526.

Оснивач слободне зоне град Крушевац учествује са 40,00%, док „Мерима Тренд” д.о.о. Крушевац и „Трајал Корпорација” а.д. Крушевац учествују са по 30,00% у основном капиталу привредног друштва.

Површина Слободне зоне „Крушевац” износи 127ha 39a 18m² и простире се на локацији у граду Крушевцу на површини од 116ha 61a 50m² као и на локацији у граду Краљеву на површини од 10ha 77a 68m².

Наведено привредно друштво у коме су запослена два радника, имало је укупне приходе 5.856.514 динара, док су расходи износили 5.208.091 динара, тако да је остварена нето добит од 648.423 динара. У односу на 2021. годину нето добит је била мања за 49,04%.

Назив привредног друштва за управљање Слободном зоном „Апатин” је **„Слободна зона Апатин” д.о.о. Апатин**, Српских владара 29, ПИБ: 108204648, матични број: 20951931.

Оснивач слободне зоне је општина Апатин са уделом од 100%.

Површина Слободне зоне „Апатин” износи 122ha 17a 04m² и цело подручје зоне се налази на локацији општине Апатин.

Наведено привредно друштво у коме су запослена три радника, имало је укупне приходе 3.369.236 динара, док су расходи износили 3.361.087 динара, тако да је остварен нето добитак од 8.149 динара. У односу на 2021. годину нето добит је била већа четири пута.

Назив привредног друштва за управљање Слободном зоном „Врање” је **„Слободна зона Врање” д.о.о. Врање**, Милентија Поповића 1, ламела 5, ПИБ: 108023766, матични број: 20917962.

Оснивач овог привредног друштва је град Врање са уделом од 100%.

Површина Слободне зоне „Врање” износи 130ha 53a 45m² и простире се на локацији у граду Врању на површини од 123ha 93a 30m² као и на локацији у граду Нишу на површини од 6ha 60a 15m².

Наведено привредно друштво у коме је запослено пет радника, имало је укупне приходе 11.103.355 динара, док су расходи износили 10.623.181 динара, тако да је остварена нето добит од 480.174 динара. У односу на 2021. годину нето добит је била већа за 15,52%.

Назив привредног друштва за управљање Слободном зоном „Прибој” је **„Слободна зона Прибој” д.о.о. Прибој**, 12. јануара 5/2, ПИБ: 108940370, матични број: 21097110.

Оснивач овог привредног друштва је град Прибој са 100% уделом.

Површина Слободне зоне „Прибој” износи 26ha 90a 69m².

Наведено привредно друштво у коме је запослено 12 радника, имало је укупне приходе 17.401.612 динара, док су расходи износили 16.639.923 динара, тако да је остварена нето добит од 761.689 динара. У односу на 2021. годину нето добит је била већа за 41,06%.

Назив привредног друштва за управљање Слободном зоном „Београд” је **„Слободна зона Београд 2015” д.о.о. Београд-Палилула**, Краљице Марије 1, ПИБ: 109168166, матични број: 21136492.

Оснивач овог привредног друштва је град Београд.

Површина Слободне зоне „Београд” износи 205ha 78a 00m² и простире се на локацији у Београду на површини од 98ha 31a 44m², на локацији у Панчеву на површини од 81ha 77a 84m² и на подручју општине Стара Пазова на површини од 25ha 68a 72m².

Наведено привредно друштво у коме је запослен један радник, имало је укупне приходе 7.943.685 динара, док су расходи износили 6.812.907 динара, тако да је остварена нето добит од 1.130.778 динара. У односу на 2021. годину нето добит је била мања за 84,96%.

Назив привредног друштва за управљање Слободном зоном „Шумадија” је **„Слободна зона Шумадија” д.о.о. Крагујевац**, Трг Тополиваца 4, ПИБ: 111370115, матични број: 21470872.

Оснивач овог привредног друштва је град Крагујевац.

Површина Слободне зоне „Шумадија” износи 16ha 80a 00m².

Наведено привредно друштво у коме су запослена четири радника, имало је укупне приходе 11.329.000 динара, док су расходи износили 7.578.000 динара, тако да је остварена нето добит од 3.751.000 динара. У односу на 2021. годину нето добит је била већа за више од пет пута.

IV Пословање корисника слободних зона

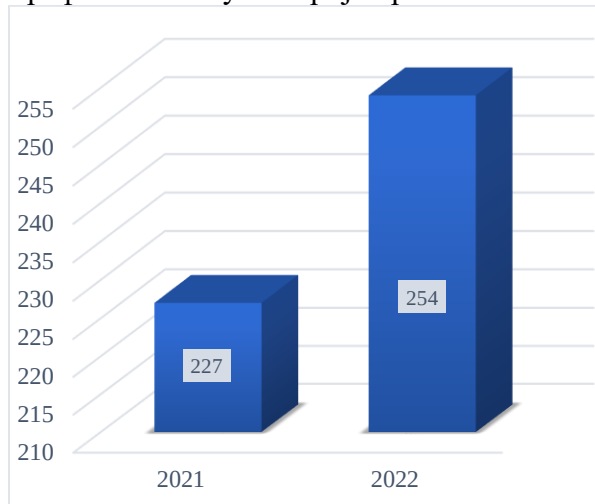
4.1. Број и структура корисника

Слободне зоне су у 2022. години имале укупно 254 корисника, од чега 203 домаћа корисника и 51 страни корисник. У односу на 2021. годину укупан број корисника већи је за 27 (11,89%). Од укупног броја корисника слободних зона, 107 су производне компаније (42,13%), док се 147 корисника (57,87%) бави услужном делатношћу.

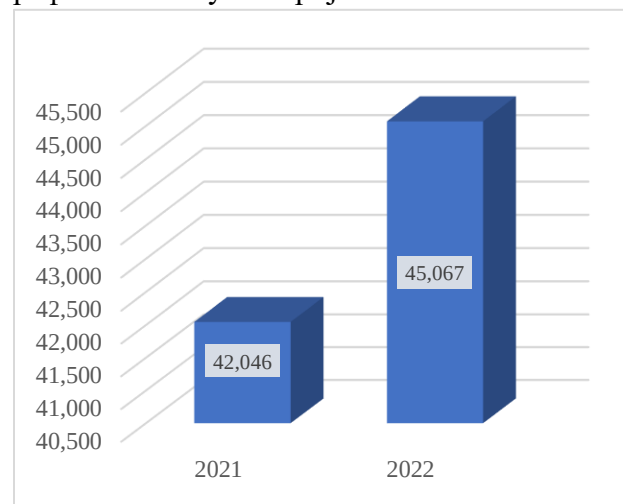
Укупан број запослених код корисника слободних зона је 45.067 и упркос неповољној геополитичкој ситуацији која је обележила 2022. годину додатно је порастао за 3.021 радника (7,18%).

Највећи број запослених је био код корисника који се баве производњом, 44.004 радника (97,64%), што уз ниво вредности производње и извоза, слободне зоне профилише као производне слободне зоне које су извозно оријентисане. Мањи број, 1.063 радника (2,36%), било је запослено код корисника који се баве услужном делатношћу.

Графикон 7. Укупан број корисника

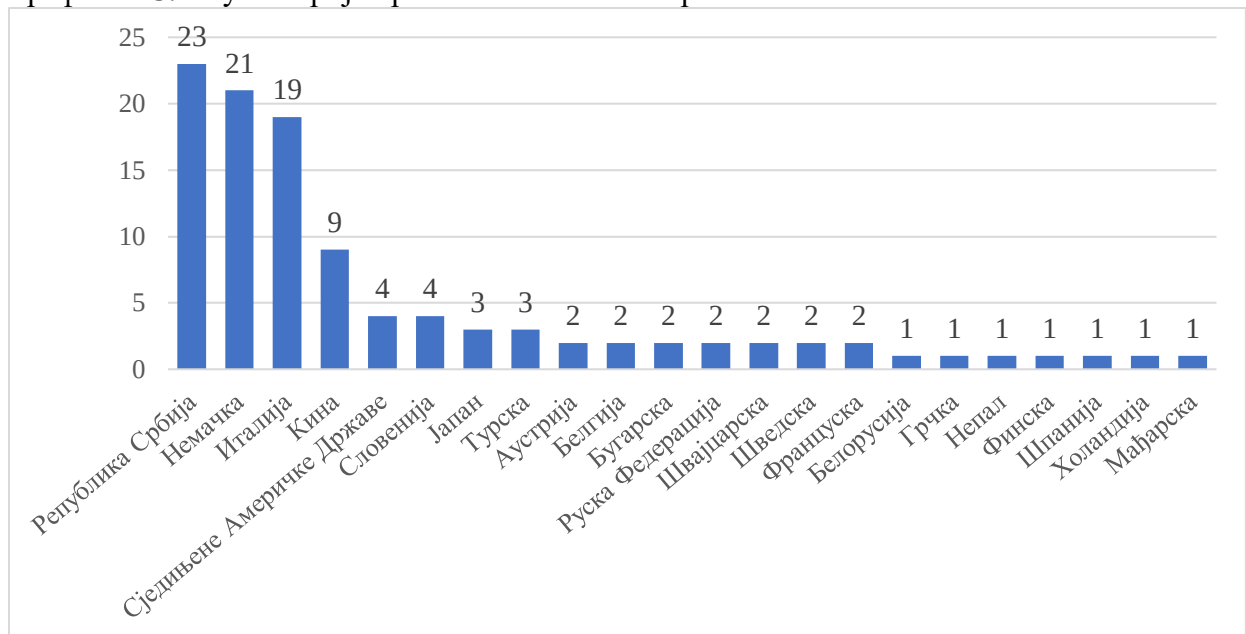

Графикон 8. Укупан број запослених

У режиму рада слободне зоне је у току 2022. године пословало 107 производних корисника из 22 земље, са три континента. Највише производних корисника долази из Републике Србије, њих 23, затим следе корисници пореклом из Немачке (21 корисник слободне зоне) док је из Италије 19 корисника пословало у режиму рада слободне зоне. Посебно се истиче чињеница, да је у скоро свим слободним зонама дошло до пораста броја производних корисника, или су слободне зоне задржале постојећи број корисника.

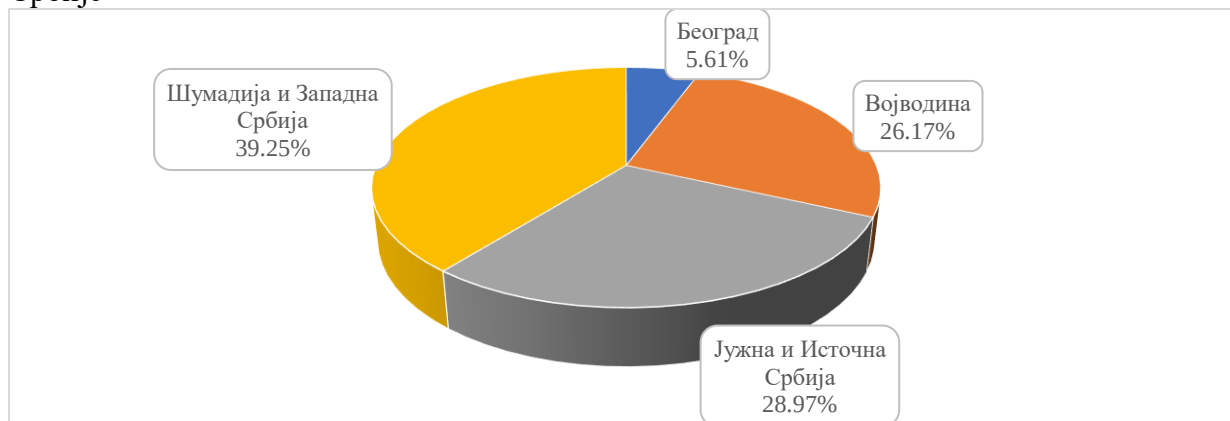
Графикон 9. Укупан број корисника по земљи порекла

Посматрајући распоређеност производних компанија по регионима Републике Србије, може се констатовати да највећи број производних корисника послује у региону Шумадије и Западне Србије (39,25%), затим у региону Јужне и Источне Србије (28,97%), док

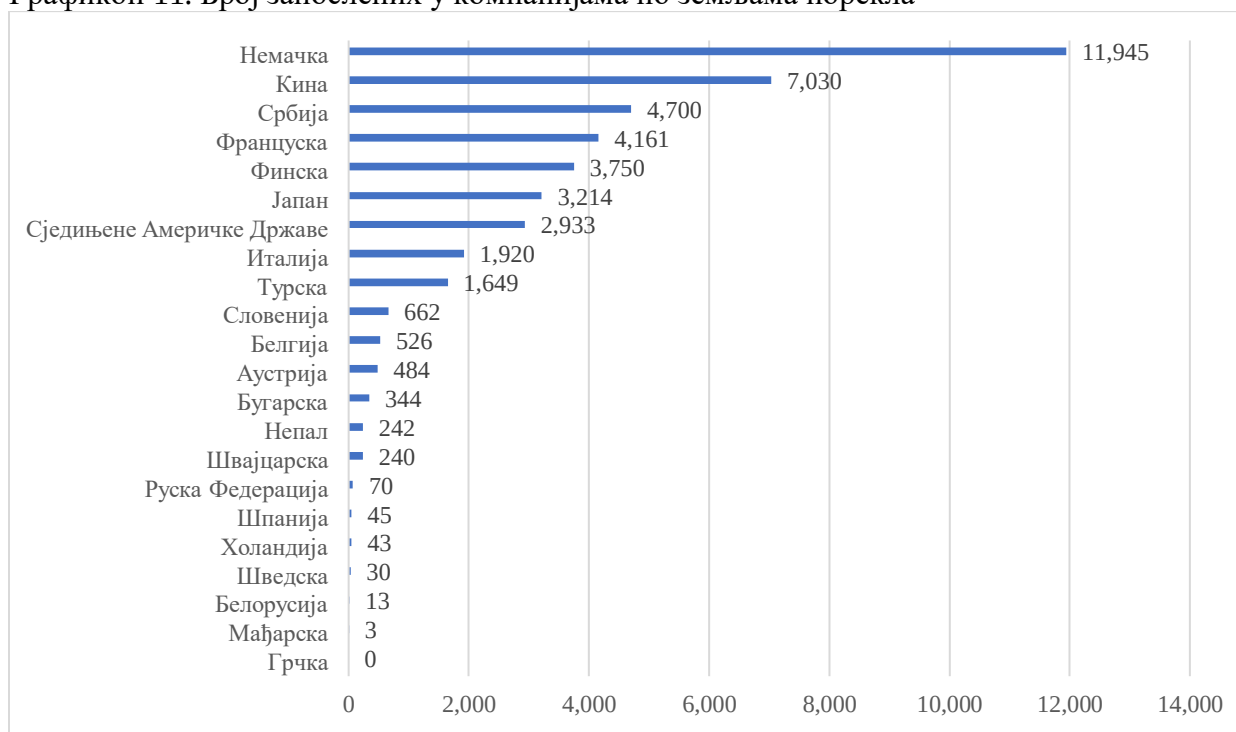
у регионима Војводине и Београда послује 26,17% и 5,61% производних корисника респективно.

Графикон 10. Приказ заступљености производних корисника - по регионима Републике Србије

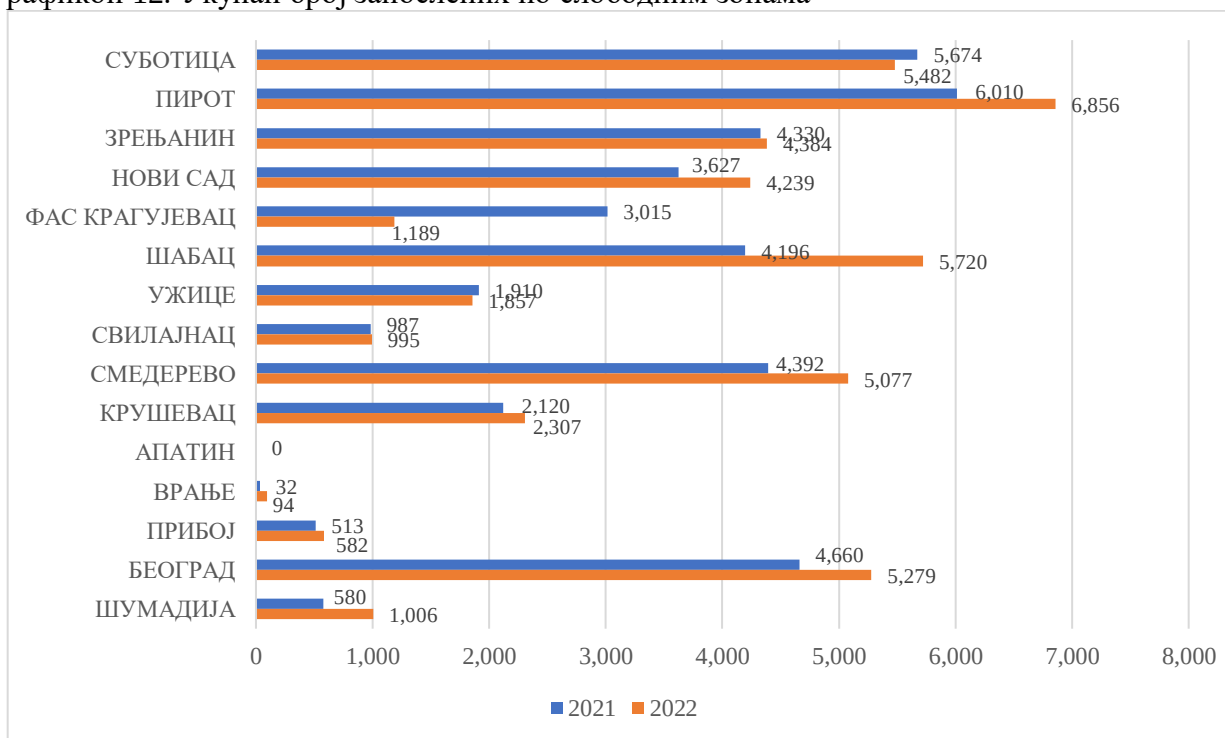
Са друге стране, анализирајући укупан број запослених у компанијама по земљи порекла, може се закључити да је највећи број запослених код корисника пореклом из Немачке где је запослено 11.945 радника, затим у кинеским компанијама 7.030 радника, док у домаћим компанијама и компанијама из Француске ради 4.700 односно 3.750 радника респективно.

Графикон 11. Број запослених у компанијама по земљама порекла

У већини слободних зона Републике Србије дошло је до пораста броја запослених у току 2022. године, осим у слободним зонама у Суботици, Ужицу и „ФАС Слободној зони” у Крагујевцу. У апсолутним вредностима, највећи раст запослености остварен је у слободној зони у Шапцу, у којој је додатно запослено 1.524 радника. Раст запослености у Слободној зони „Шабац”, последица је великих инвестиционих улагања у претходном периоду, уласку јапанске компаније „Тоуо Тирес Србија” у режим рада слободне зоне, ширењу постојећих капацитета кинеске компаније „Minth Automotive Serbia”, уласка коопераната у слободну зону, као и повећања броја запослености у кинеској компанији „Healthcare Europe”.

Графикон 12. Укупан број запослених по слободним зонама

4.2. Пословање корисника који се баве производном делатношћу

Током 2022. године, у 15 слободних зона 107 корисника се бавило производном делатношћу што је за 11 корисника више (11,46%) у односу на 2021. годину.

У слободним зонама Републике Србије укупна вредност остварене производње у 2022. години је износила 3.176.490.513 евра и у односу на 2021. годину већа је за 20,71%.

У вредности укупно произведене робе учешће домаћег репроматеријала је износило 260.591.412 евра, а учешће иностраног репроматеријала 1.908.042.213 евра.

На инострано тржиште је пласирано производа у вредности од 2.858.229.602 евра (90,82%), на домаће тржиште 190.714.330 евра (6,06%), док је мањи део производње у износу од 98.222.792 евра (3,12%) пласиран унутар слободних зона Републике Србије.

Графикон 13. Пласман произведене робе - по тржиштима

Производни корисници, који се сматрају лидерима по вредности остварене производње су током 2022. године значајно подигли ниво производње, изузев компаније ФИАТ која је забележила пад и више се не налази на листи десет највећих произвођача у слободним зонама. Ови произвођачи углавном припадају аутомобилској индустрији. То су пре свега високотехнолошке компаније које за реномиране произвођаче производе компоненте за комерцијална и путничка возила, аутоделове за управљање и кретање возила, делове за безбедност и аутоматизовану вожњу и електричну мобилност, затим софтверска решења, аутогуме, кабловске системе и др, док остали произвођачи припадају металској индустрији и индустрији производње ветрогенератора.

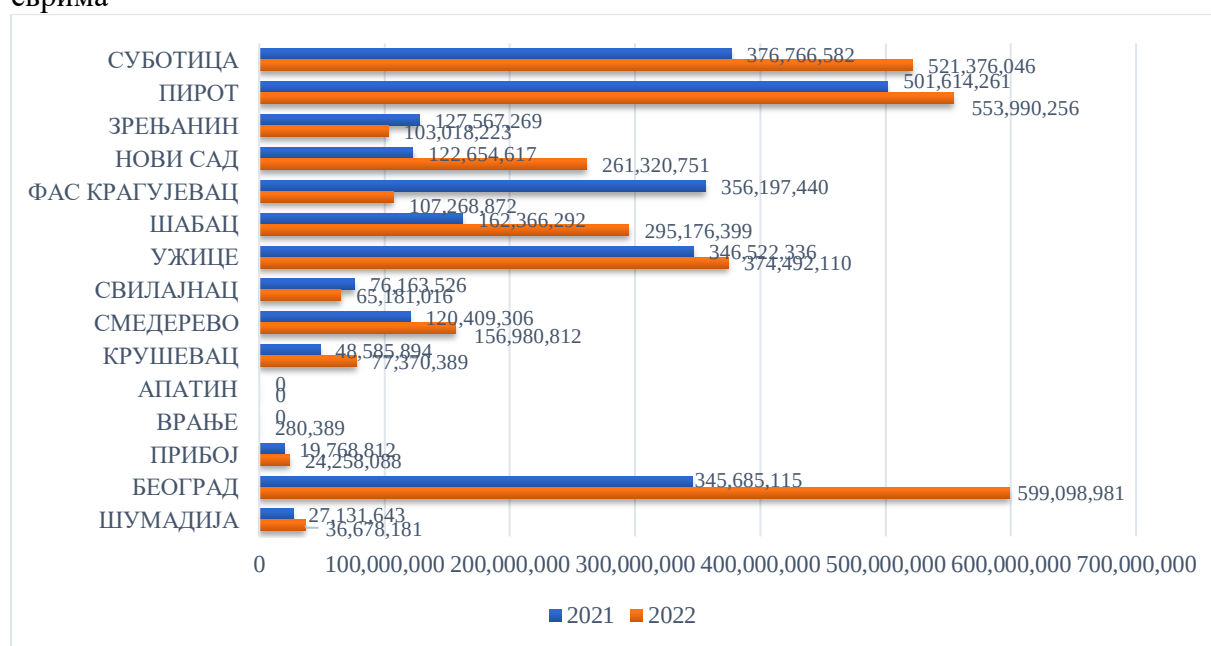
Табела 2. Највећа остварена вредност производње по корисницима (у еврима)

Р.БР.	Привредно друштво	Земља порекла	Слободна зона	Вредност остварене производње (у ЕУР)
1.	Tigar Tyres	Француска	Пирот	520.000.000
2.	ZF Serbia	Немачка	Београд	320.008.824
3.	Valjaonica bakra Sevojno	Србија	Ужице	218.853.220
4.	Mei Ta Europe	Кина	Београд	199.118.908
5.	Flender	Немачка	Суботица	170.025.757
6.	Impol Seval valjaonica aluminijuma Sevojno	Словенија	Ужице	151.366.295
7.	Yazaki Srbija	Јапан	Шабац	101.990.753
8.	Minh Automotive Europe	Кина	Шабац	95.971.050
9.	DAD Draxlmaier Automotive	Немачка	Зрењанин	93.519.603
10.	Boysen Abgassysteme	Немачка	Суботица	93.489.430

Скоро све слободне зоне су значајно подигле вредности остварене производње у претходној години, изузев слободних зона у Зрењанину, Свилајнцу и Слободној зони „ФАС Слободна зона” у Крагујевцу.

Пад вредности производње у слободној зони у Крагујевцу и слободној зони у Зрењанину је и очекиван, обзиром да се „ФИАТ 500Л” који се производи у Крагујевцу, већ десет година без измена производи у слободној зони, да је тражња за моделом опала, а да у слободној зони као и у Слободној зони „Зрењанин” производне активности обављају кооперанти италијанске фабрике, чија су пословања уско везана за производне активности ФИАТ-а. Слободна зона „Нови Сад” је више него удвостручила вредност производње у односу на 2021. годину, док је у апсолутним износима највећи раст остварила Слободна зона „Београд” и вредност производње подигла за 253.413.866 евра.

Графикон 13. Вредност остварене производње у 2022. години по слободним зонама у еврима

Услуге у слободним зонама

Поред корисника који се баве производњом, у слободним зонама Републике Србије послују и корисници који се баве трговином и који доприносе искоришћавању слободних капацитета слободних зона.

Са друге стране, корисници слободних зона пружају и користе најразнородније услуге, како би оптимизовали своје пословање. Укупан промет услуга у слободним зонама у 2022. години износио је 354.585.821 евра, од чега вредност пружених услуга износи 139.762.959 евра, док је вредност примљених услуга 214.822.862 евра.

Слободна зона „Суботица” је најуспешнија слободна зона по вредности укупно пружених и примљених услуга у слободним зонама у 2022. години. Чак 28,21% промета услуга у слободним зонама Републике Србије, оствари се преко ове слободне зоне (100.037.062 евра). Вредност пружених услуга корисника слободне зоне износи 54.145.577

евра, док је вредност примљених услуга корисника 45.891.485 евра. Друга најуспешнија слободна зона је слободна зона у Зрењанину у којој је вредност пружених услуга 44.794.815 евра, док су корисници слободне зоне примили услуге у вредности 5.098.860 евра.

Слободне зоне у Суботици и Зрењанину су и две слободне зоне у којима је најзаступљенија услуга активног оплемењивања.

Пружене услуге корисника слободних зона односе се пре свега на већ поменути услугу активног оплемењивања, затим услуге накнаде за обављање делатности у режиму рада слободне зоне, услуге обуке и техничког консалтинга, администрације, ИТ подршке, остале консултантске услуге, R&D подршке, разне инжењерске услуге и услуге тестирања, обука и сл.

Примљене услуге које користе корисници слободних зона су још разноврсније од пружених и односе се на оне услуге које активирају домаћу привреду и на микро и на макро нивоу. Односе се на услуге транспорта, услуге одржавања опреме, објеката, инсталација и климатизације, услуге закупа објеката, заштите на раду, обезбеђења, услуге шпедиције, банкарске и ревизорске услуге, консалтинга, маркетинга, књиговодствене услуге, услуге осигурања, накнаде за рад у режиму рада слободне зоне, инжењерске услуге, комуналне услуге и услуге манипулације отпадом, ИТ услуге, услуге царинског посредовања, услуге едукација и тренинга, угоститељске услуге, превозица, штампе, адвокатске услуге, медицинске услуге, телекомуникационе услуге, услуге складиштења, еталонирања и калибрације и др.

Корисници који се баве трговином су у слободне зоне током 2022. године унели робу у вредности 228.114.969 евра. Са иностраног тржишта је увезена роба у вредности од 198.159.739 евра, док је са тржишта Републике Србије унета роба у вредности од 29.955.230 евра. У односу на 2021. годину, вредност унете робе у слободне зоне је била већа за 0,65%.

Укупан износ робе корисника који се баве трговином у слободним зонама у претходној години је износио 291.779.519 евра.

На тржиште Републике Србије је пласирана роба у вредности 207.316.626 евра (71,05%), извезена је роба у вредности од 81.701.954 евра (28,01%), док вредност робе пласиране у друге слободне зоне Републике Србије износи 2.760.940 евра (0,94%).

Резиме

Пословни резултати слободних зона су и у 2022. години наставили позитиван тренд раста и другу годину за редом остварени су највиши резултати од успостављања концепта слободних зона на територији Републике Србије. Инвестиције корисника слободних зона, број фабрика, запосленост у слободним зонама, вредност оствареног промета, вредност остварене производње, извоза и вредност промета услуга корисника слободних зона су рекордне, упркос чињеници да је претходни период обележен како пандемијом тако и неповољном геополитичком ситуацијом. Две кризе захтевале су прилагођавање пословања у свим сегментима, а слободне зоне су се оптимално адаптирале на новонасталу ситуацију. Последице криза су, нажалост, још увек видљиве у оним слободним зонама у којима је доминантна аутоиндустрија.

Обим инвестиционих улагања износи 843.227.810 евра и у односу на 2021. годину која је до сада била најуспешнија, додатно је већи за 18.090.418 евра (2,19%). За разлику од

претходних година када су доминантне биле инвестиције из Европске уније, у 2022. години јасно је видљив утицај кинеских и јапанских улагања у слободне зоне. Имајући у виду висину улагања у претходне две године, као и чињеницу да су велики инвестициони пројекти у току, да има корисника слободних зона који су у фази тестне производње, очекује се да ће у наредном периоду пословни резултати слободних зона, као и утицај на привреду Републике Србије бити на још вишем нивоу.

Као директна последица инвестиционих улагања у претходном периоду, забележен је и значајнији пораст **броја корисника слободних зона, као и броја фабрика у слободним зонама**. Укупно 254 корисника је обављало своје пословне активности, што је за 27 корисника (11,89%) више него у 2021. години. Број производних корисника у слободним зонама је 107, што значи да су слободне зоне, у овој години пословања, добиле 11 нових производних корисника (11,46%). Посебно треба истаћи чињеницу да је у слободним зонама Републике Србије у овој години отворена 100. јубиларна фабрика и да ни у једној слободној зони није дошло до смањења броја производних корисника.

У корелацији са нивоом улагања и порастом броја корисника је и пораст **броја запослених**, с обзиром да је у 2022. години у слободним зонама било запослено 45.067 радника, што је за 3.021 радника више него у 2021. години. У свим слободним зонама је дошло до пораста броја запослених, осим у слободним зонама у Суботици, Ужицу и Слободној зони „ФАС” у Крагујевцу. Данас можемо да кажемо, да чак седам слободних зона у Републици Србији запошљава више од 4.000 радника, док чак пет зона запошљава више од 5.000 радника, чиме се знатно доприноси смањењу незапослености, нарочито у локалним самоуправама у оквиру којих послују слободне зоне. Раст запослености у слободним зонама би био и већи да није било значајног смањења броја радника у Слободној зони „ФАС” у Крагујевцу за 1.826 радника, слободној зони која је највише била погођена кризама.

Сви наведени параметри - висок ниво улагања, пораст броја фабрика, као и ширење постојећих производних капацитета у великој мери су се одразили и на вредност **остварене производње** у слободним зонама. Вредност производње у 2022. години је такође рекордна од настанка концепта слободних зона и износи 3.176.490.513 евра, што у односу на 2021. годину представља повећање од 20,71%. Највећи део робе, производни корисници пласирају ван граница Републике Србије, око 90%, док је остатак пласиран на тржиште Републике Србије и унутар слободних зона. Све слободне зоне, осим слободних зона у Зрењанину, Свилајнцу и Слободној зони „ФАС” у Крагујевцу, значајно су у претходној години подигле ниво производње.

У слободним зонама у 2022. години дошло је и до значајног повећања извоза робе, који је у односу на 2021. годину већи за 24,71% и то извоза производних корисника за 23,81% и извоза компанија које се баве трговином робе за 67,30%. **Укупан извоз** из слободних зона Републике Србије у 2022. години износи 2.951.620.029 евра и већи је за 594.191.983 евра него у 2021. години. Треба истаћи да се корисници слободних зона и то компаније „Нафтна индустрија Србије”, „Tigar Tyres” и „ZF Serbia” налазе на листи десет највећих извозника из Републике Србије.

С тим у вези, **треба истаћи да** слободне зоне значајно доприносе и **позитивном спољнотрговинском билансу** Републике Србије. Иако је у односу на претходну годину, остварени суфицит у спољнотрговинском пословању нешто мањи, за 2,02% и последица је делимично примене нове методологије обрачуна увоза и извоза и третмана услуга, у 2022. години остварен је суфицит у спољнотрговинском пословању слободних зона у износу од 625.054.968 евра, уз пуну покривеност увоза извозом, што слободне зоне потврђује као извозно оријентисане зоне.

Вредност услуга у 2022. години износи 354.585.821, од чега је 139.762.959 евра вредност пружених услуга у слободним зонама, док је 214.822.862 евра вредност примљених услуга. Првенствено се односе на услуге активног оплемењивања, издавања пословног, производног и складишног простора, накнаде које корисници плаћају за рад у режиму рада слободне зоне, транспортне и остале логистичке услуге које се пружају корисницима слободних зона, различите услуге одржавања опреме, ИТ услуге, електроенергетске, консултантске и др. Све услуге које се пре свега пружају корисницима слободних зона додатно упошљавају привредне субјекте изван граница слободних зона, чиме у значајној мери утичу на смањење незапослености, пре свега у локалним самоуправама у оквиру којих послују.

Пораст увоза робе у слободне зоне, извоза робе, пласмана робе на тржиште Републике Србије, промета робе унутар зона као и пораст вредности услуга у слободним зонама, резултирали су порастом промета у слободним зонама. **Вредност укупног промета** у слободним зонама износи 6.307.890.874 евра и у односу на 2021. годину, већа је за 1.331.646.730 евра (26,76%). У свим слободним зонама је дошло до значајног повећања промета, осим у слободним зонама у Зрењанину, Слободној зони „ФАС Слободна зона” у Крагујевцу и у слободној зони у Свилајнцу.

На крају, треба констатовати да за разлику од претходних периода, у 2022. години је још јасније дошла до изражаја чињеница да свеукупно остварени успешни резултати не зависе више од резултата једне или две слободне зоне, као што је то некада био случај и да у наредним годинама треба очекивати равномеран развој постојећих слободних зона у свим економским категоријама.

Закључак

Анализом извештаја о пословању за 2022. годину, која су доставила привредна друштва за управљање слободним зонама, може се закључити да је у односу на 2021. годину дошло до додатног раста и развоја свих слободних зона на територији Републике Србије у скоро свим економским категоријама и да су слободне зоне адаптирале своје пословање кризама на глобалном нивоу.

2022. година, према достављеним показатељима, представља најуспешнију пословну годину од формирања концепта слободних зона у Републици Србији. Сви показатељи, почев од инвестиционих улагања, броја запослених и производних корисника, па до вредности укупне производње, промета и извоза из слободних зона као и вредности промета услуга на највишем су нивоу у последњих 15 година. Успех је још већи, када се дода чињеница да

током године није било формирања нових слободних зона на територији Републике Србије, већ су резултати искључиво последица развоја постојећих слободних зона.

Настављен је тренд раста броја производних корисника и запослених из претходног периода. Број компанија, како домаћих тако и оних из економски најразвијених држава света, континуирано расте. Те компаније са собом доносе најсофистициранију опрему, коју у раду користе њихови запослени, сада све више стручни и високообразовани кадрови за рад у сложеним производним процесима. Овим се још једном потврђује концепт слободних зона као најсавременији и најмодернији део националне привреде.

И током 2022. године, потврђен је правац раста слободних зона у ком резултати не зависе више у тој мери од резултата једне или две слободне зоне, као што је то био случај у претходним годинама. Слободне зоне се равномерно развијају, па је тако у укупном промету робе и услуга у слободним зонама, чак пет слободних зона на врху и то: Слободна зона „Београд” са 18,11%, Слободна зона „Суботица” са 17,22%, Слободна зона „Пирот” са 13,91%, Слободна зона „Ужице” са 13,60% и Слободна зона „Нови Сад” са 12,36%. Утицај Слободне зоне „ФАС Слободна зона” у Крагујевцу на укупне резултате слободних зона је мали у односу на претходни период и можемо констатовати да више не утиче значајније на укупне резултате остварене у слободним зонама. Поменута слободна зона је у 2013. години учествовала је са 65,94% у укупном промету слободних зона у Републици Србији, док је у 2022. години учешће ове слободне зоне у укупном промету износило свега 5,26%. Посебно се истиче чињеница и да су Слободна зона „Врање” и Слободна зона „Шумадија” у Крагујевцу покренуле производне активности и да полако постају један од покретача Пчињског управног округа и града Крагујевца.

Може се закључити да слободне зоне настављају тренд равномерног регионалног раста, без изузетка. Наставља се диверзификација инвестиционих улагања, а интересантно је да се великим инвестицијама пореклом из НР Кине придружио и Јапан, да земље Европске уније, нарочито Немачка и Француска, настављају вишегодишњи инвестициони тренд, а да им се све више придружују и велике домаће компаније.

Предлог мера

Ради реализације закључка овог извештаја, а имајући у виду изузетне пословне резултате који су остварени у слободним зонама Републике Србије у претходне две године, у наредном периоду реално је очекивати наставак позитивног тренда раста и развоја овог концепта, ипак не истом динамиком.

Имајући у виду изнето, неопходно је наставити са свим до сада предузетим активностима везаним за проширење подручја слободних зона, обзиром да тренутно на територији Републике Србије послује 15 слободних зона, које су регионално равномерно распоређене, те у наредном периоду наставити са успешним привлачењем нових инвеститора у постојеће слободне зоне. Продубљивање већ успостављене квалитетне сарадње са локалним самоуправама у којима послују слободне зоне, у свим сегментима, представљаће саставни део тих активности.

Такође, потребно је унапредити остварену сарадњу на релацији привредних субјеката који послују у слободним зонама са универзитетима и високошколским институцијама имајући у виду да је потражња инвеститора за високообразованом радном снагом све

израженија и да компаније имају потребу за ђацима, који ће кроз систем дуалног образовања стицати знања и вештине које ће након завршетка школовања моћи да примењују у компанијама које послују у слободним зонама Републике Србије.

Додатно, предлаже се пружање веће подршке ангажовању домаћих компанија, пре свега малих и средњих предузећа, који би као кооперанти и добављачи са корисницима слободних зона остварили синергетски ефекат, од којих би највеће користи имала домаћа привреда.

Управа за слободне зоне, у складу са својим надлежностима, координираће и вршиће надзор над радом свих слободних зона у Републици Србији, указиваће на неопходност даље и интензивније промоције слободних зона, и пружаће свеобухватну помоћ како друштвима за управљање слободним зонама тако и потенцијалним инвеститорима у циљу доношења квалитетних инвестиционих одлука.

Прилог: табела x 8